

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертаційну роботу
ПРОСТОРОВО-ПЛАНУВАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ТЕРИТОРІЙ
ПРОВЕДЕННЯ ЗИМОВИХ ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГОР
здобувача ступеня доктора філософії
КОВПАКА ВОЛОДИМИРА ЮРІЙОВИЧА
з галузі знань 19 – Архітектура та будівництво
за спеціальністю 191 – Архітектура та містобудування

На розгляд представлена та розглянута дисертаційна робота Ковпака Володимира Юрійовича, що включає такі складові: анотація, список публікацій, термінологічний словник, вступ, 4-и розділи з висновками, загальні висновки, список використаної літератури. Загальний обсяг роботи - 210 сторінок. З них основного тексту - 151 сторінка, рисунків - 38 сторінок. Список літературних джерел складає 167 найменувань на 19 сторінках.

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Особливістю даного дисертаційного дослідження є загальна спрямованість його результатів у наше мирне *майбутнє*. В той же час дослідження просторово-планувальної організації територій для такої мега-події як зимові Олімпійські ігри має вагоме значення в контексті подолання *сучасних* викликів регіонального розвитку країни. Важливість та доцільність обраного напрямку роботи обумовлена таким:

- в соціальному аспекті міжнародні спортивні змагання виконують важливі функції, як то: підвищення міжнародного іміджу, сприяння згуртованості нації та демонстрації її стійкості, інспірація нових поколінь, покращення дипломатичних відносин;

- в економічному аспекті організація таких мега-заходів як зимові Олімпіади має позитивний вплив на соціально-економічний стан приймаючої країни за рахунок масового переміщення туристичних потоків, збільшення споживання вітчизняних товарів та послуг, зростання зайнятості тощо;

- в екологічному сенсі, на тлі кліматичних змін вельми своєчасними є дослідження щодо формування містобудівного простору зимових Олімпіад, які запобігають загрозам стійкості гірських територій, сприяють їх збалансованому розвитку та мінімізації екологічних ризиків.

Для отримання вище наведених соціально-економічних та екологічних ефектів у *майбутньому* необхідно виявлення і окреслення *передумов та чинників*

їх утворення *вже сьогодні*, в тому числі в архітектурно-містобудівному аспекті. Саме дослідженню просторово-планувальної організації територій проведення зимових Олімпійських ігор і присвячено роботу Ковпака В.Ю. Оскільки дана тема почала активно цікавити професійну спільноту України лише біля 15 років тому, актуальність роботи в науковому сенсі теж не викликає сумнівів. Автор справедливо наголошує, що *«недостатня вивченість цієї проблематики ускладнює розроблення комплексних стратегій створення спортивної, транспортної та туристичної інфраструктури, необхідної для підготовки кандидатських заявок на проведення зимової Олімпіад»* (с.25). Можна стверджувати, що зростаючий інтерес до зимового туризму, а також потреба у створенні інфраструктури, здатної адаптуватися до постолімпійського використання, вимагають розробки *інноваційних підходів* до організації простору.

Отже, актуальність теми дослідження обумовлена необхідністю створення наукового підґрунтя для *розробки просторово-планувальної організації територій проведення зимових Олімпійських ігор в нашій країні*. Це відповідає цільовим орієнтирам, які відображено як у міжнародних документах, так і в Національній доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна». Робота виконувалась в рамках Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, яка була затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 5-го серпня 2020-го року, №695, та відповідає загальним напрямкам досліджень спеціальності 191 - Архітектура та містобудування. Отже визначену тему роботи слід вважати *доцільною та актуальною*.

Метою дисертаційного дослідження слід вважати *виявлення просторово-планувальних особливостей організацій територій проведення зимових Олімпійських ігор*.

Об'єктом дослідження стали концепції та моделі містобудівної організації територій проведення зимових Олімпійських ігор, а *предметом дослідження* - *просторово-планувальні особливості організацій даних територій*.

Для досягнення мети роботи здобувач сформулював і послідовно вирішив низку завдань у *чотирьох розділах роботи*.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій в роботі забезпечено шляхом: фахової постановки здобувачем мети та ланцюга наукових завдань з їх послідовним вирішенням; застосування доцільних методів наукового дослідження; опрацювання достатнього масиву емпіричних даних та значної кількості джерел як вітчизняних, так і зарубіжних інформаційних ресурсів за обраною тематикою (167 найменувань, з яких біля 80%

іноземні); впровадженням результатів дослідження у навчальний процес і практику проєктування.

Структура представленого матеріалу не викликає зауважень, а його повнота свідчить про глибоке проникнення автора до суті проблеми.

Дисертаційна робота Ковпака Володимира Юрійовича відповідає дотриманню принципів академічної доброчесності, є результатом самостійних досліджень і не містить елементів фальсифікації, компіляції, плагіату та запозичень. Відсоток оригінального тексту складає, згідно перевірки, 100%. Ідеї, результати та матеріали інших науковців, що використані в роботі, мають належні посилання на відповідне джерело.

Робота має ознаки наукової новизни одержаних результатів, так:

вперше:

- розроблено типологію просторово-планувальних моделей розміщення олімпійської інфраструктури в межах олімпійського міста;
- описано поняття «векторності» олімпійської агломерації на регіональному рівні та розроблено типологію просторово-планувальних моделей зимових Олімпіад за цією характеристикою.

Удосконалено:

- систематизацію джерел та знань, що стосуються просторово-планувальної організації територій проведення Олімпійських ігор;
- містобудівний аналіз впливу олімпійських ігор на міста й регіони у хронологічній послідовності;
- концепції просторово-планувальних моделей проведення Олімпійських ігор у Львові та Українських Карпатах;
- категорійно-понятійний апарат, пов'язаний із Олімпійськими іграми як мегаподією та її містобудівного і архітектурного впливу та спадку.

Отримали подальший розвиток:

- дослідження, спрямовані на визначення поточного стану територій в Україні з потенціалом для проведення зимових Олімпійських ігор, а також їхньої інфраструктури, зокрема спортивної.

Практичне значення дослідження. Результати дослідження впроваджено в навчальний процес при розробці кваліфікаційних робіт на рівні магістра архітектури, а також у практичні рекомендації для реального проєктування і будівництва.

Оцінка наукових публікацій. Здобувач має достатню кількість та належний рівень публікацій, що відповідають вимогам п.8 «Порядку присудження ступеня

доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії». Зокрема, наукові результати дисертації опубліковані: у 3-х одноосібних статтях фахових видань України та у 2-х тезах доповідей науково-практичних конференцій.

Оцінка змісту, стилю та мови дисертації, її завершеності та оформлення.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено мету і завдання, об'єкт і предмет дослідження, розкрито наукову новизну, зазначено практичне значення та апробацію отриманих результатів дослідження.

У розділі I «**Стан дослідженості територіальної організації Олімпійських ігор**» здобувач ретельно опрацював наукове підґрунтя для проведення дослідження, спираючись на аналіз всіх зимових Олімпіад починаючи з 1924 р. Заслуговує уваги аналіз загальних характеристик територіальної організації *олімпійської інфраструктури* (виділення її спортивних та обслуговуючих компонентів) та визначення її, як ключового планувального елемента Олімпіади. Цінним надбанням розділу є осмислення містобудівної природи спадку спортивної мега події, що проявляється в аспектах: просторової трансформації, інфраструктурної інтеграції та її довгострокового впливу, який задає траєкторію розвитку міста. Виявлення проблем організації Олімпійських ігор в результаті їх еволюційного розвитку в кінці XX – поч. XXI століття дозволили автору спрямувати дослідження на пошуки балансу між впровадженням широкомасштабних інновацій у міському плануванні, та можливими негативними наслідками для міст-господарів (підрозділ 1.3).

Огляд наукових праць, представлений в розділі, з одного боку, засвідчив міцну теоретичну основу для вивчення містобудівного впливу Олімпійських ігор через концепції мегаподії та її спадку, а з іншого боку, довів, що тема просторово-планувальної організації територій проведення Олімпіад залишається малодослідженою.

В розділі також представлена авторська методика дослідження просторово-планувальних концепцій зимових Олімпійських ігор, яка забезпечує комплексний аналіз олімпійських агломерацій через поетапне застосування низки відповідних наукових методів. Здобувач передбачив, що їх використання в наступних розділах дозволить систематизувати планувальні концепції, вивести

їх нові типологічні ознаки та сформувати їх узагальнену просторово-планувальну модель.

У розділі II **«Концептуальне моделювання просторово-планувальної організації територій зимових Олімпіад»** здобувачем ретельно опрацьовано особливості реалізацій містобудівних концепцій з організації десяти зимових Олімпіад в різних містах світу з метою виявлення закономірностей розміщення об'єктів олімпійської інфраструктури, оцінки її функціональної та просторової структур, а також визначення тенденцій організації територій проведення зимової Олімпіади. Опрацювання *графічних моделей містобудівної організації територій* проведення зимових Олімпійських ігор, що відбулися, дозволило здобувачеві розробити низку *концептуальних графічних моделей*, які розкрили особливості олімпійських агломерацій за такими ознаками як: протяжність, структуру та ієрархія населених місць, транспортна зв'язність, а також параметри просторово-планувальної організації території олімпійського міста (підроз 2.1.)

У підрозділі 2.2. автор проаналізував просторово-планувальні концепції організації Олімпіади у країнах Карпатського регіону, що межують з Україною, а також параметри просторово-планувальної організації території регіону-кандидата на проведення Олімпіади. Спираючись на отримані вище результати, здобувач виявив *важливі тенденції* в просторово-планувальних концепціях зимової Олімпіади, які були зафіксовані у низці порівняльних діаграм олімпійської інфраструктури (рис. 2.3.1., 2.3.2, підроз. 2.3).

Важливим надбанням розділу та роботи в цілому стало визначення *ключових сучасних тенденцій*, що формують просторово-планувальну організацію територій проведення Олімпійських ігор: максимальне використання наявної спортивної інфраструктури; зростання протяжності олімпійських агломерацій (з середнім показником до 164 км); посилення транспортної зв'язності; перехід до мережових децентралізованих структур; вибір великих урбаністичних центрів як олімпійських міст та балансування олімпійських вимог із потребами місцевих громад.

У розділі III **«Визначення суттєвих ознак просторово-планувальних моделей організації територій проведення зимової Олімпіади»** автор обґрунтовує нове поняття, - «векторність» олімпійської агломерації, яке трактується як *спрямованість* просторово-функціонального розвитку, що

визначає логіку територіальних зв'язків у межах олімпійської агломерації та обумовлює структуру інфраструктурного оновлення в контексті як олімпійського циклу, так і пост-олімпійського періоду. *Ключовими параметрами векторності* визначено: географічне положення складових елементів агломерації; протяжність олімпійської агломерації та відстані між її елементами; інтенсивність та якість транспортних зв'язків; морфологічні характеристики території та природо-кліматичні бар'єри, які впливають на конфігурацію векторів. Опрацювання графічних моделей олімпійських агломерацій стало базою для визначення та характеристики їх основних типів за ознакою векторності: одно-векторна (складна і проста), двох-векторна та багатовекторна (рис.3.1.1, 3.1.2). Цей інструмент дозволяє виявити логіку розвитку та оновлення інфраструктури та просторової взаємодії між структурними елементами агломерації в межах регіону, що є безперечним науковим здобутком роботи.

В розділі також розроблено *узагальнені моделі* розміщення олімпійської інфраструктури в межах олімпійського міста, які розкривають *просторово-планувальні* особливості організацій територій проведення зимових Олімпійських ігор на цьому містобудівному рівні. Автором виділено їх три типи: моноцентрична, поліцентрична і децентралізована. Заслугує уваги та позитивної оцінки узагальнююча концептуальна модель *Олімпійської агломерації*, яка відображає *просторово-планувальні* особливості організації території на вищому просторовому рівні, а саме структуру та взаємозв'язок елементів (олімпійське місто, підцентри, інфраструктура), необхідних для проведення мегаподії.

Четвертий розділ **«Просторово-планувальні моделі організації територій зимової Олімпіади (на прикладі Львова)»** присвячений оцінці потенціалу Львова як олімпійського міста для проведення зимових ігор. Для цього здобувачем проведений ретельний аналізі архітектурно-містобудівних характеристик міста за трьома ключовими критеріями: географічно-кліматичний потенціал, кількість і якість готової та планованої олімпійської інфраструктури та досвід в проведенні мегаподій. Спираючись на аналіз концептуальних моделей олімпійських міст минулих ігор, автор робить висновок про доцільність обрання для Львова поліцентричної просторово-планувальної моделі організації олімпійської інфраструктури. Обрання найбільш доцільної концепції просторово-планувальної організації мегаподії на *регіональному рівні* було

здійснено шляхом порівняльного аналізу чотирьох варіантів моделей Олімпійських агломерацій (рис.4.2.1).

Використання визначених у III розділі особливостей просторово-планувальної організації територій проведення Олімпійських ігор, а також результатів аналізу потенціалу Львова, як олімпійського міста, й просторово-планувальних характеристик Карпатського регіону дозволило здобувачеві сформулювати низку рекомендацій, спрямованих на ефективну розробку кандидатської заявки на проведення зимових Олімпійських ігор. Це підкреслює *практичну значущість результатів дослідження*.

У загальних висновках здобувачем підсумовано головні результати роботи.

До основних здобутків дослідження доцільно віднести:

- загальну націленість роботи на майбутній практичний результат і її відповідність сучасним тенденціям формування архітектурно-містобудівного простору на засадах сталого розвитку;
- велику кількість ретельно опрацьованого матеріалу, залучення значної кількості наукових робіт зарубіжних авторів;
- зрозумілість складної, багатоаспектної та інформаційно насиченої роботи, що забезпечена її чіткою структурованістю, логічністю послідовного викладання матеріалу, вдалим поєднанням текстової частини з її графічним супроводом;
- «відкритість» роботи для подальшого розвитку досліджень.

Особливо слід відмітити оригінальність погляду автора на *перспективне явище* у розвитку архітектурно-містобудівного простору міст України, а саме містобудівну організацію територій для проведення зимових Олімпійських ігор. Заслужовує високої оцінки *авторська методика* дослідження складного містобудівного об'єкту, яка ґрунтується на опрацюванні логічних та графічних моделей різних рівнів абстрагування.

Таким чином, можна зазначити, що дисертаційне дослідження здобувача має *чітку структуру наукової роботи*. Послідовність викладу матеріалу є зрозумілою та логічною. *Вимоги щодо оформлення, стилю та мови дисертації* дотримані. Графічне наповнення відповідає змісту роботи.

Схвально оцінюючи здобутки Ковпака Володимира Юрійовича загалом, вважаю за необхідне відмітити дискусійні положення, висловити зауваження та побажання.

1. Вельми доцільним було в термінологічному словнику приділити увагу таким термінам як модель, моделювання, концепція, концептуальне моделювання, еволюція. Це дозволило би автору запобігти деяким стилістичним недолікам, наприклад при формулюванні предмету дослідження, завдання №3 (с.27), у висновках до I розділу (с.74); а також це сприяло ясності сприйняття авторської думки і дотриманню вимог однозначності наукових формулювань.

2. Мету дослідження сформульовано занадто розлого. Її друга частина «проведення концептуального моделювання просторово-планувальної організації територій зимових Олімпіад» вказує на *засіб* досягнення мети, а третя частина наведеного формулювання «розробити рекомендації просторово-планувальної організації території проведення зимової Олімпіади у Львові» демонструє практичне значення результатів дослідження, що не відображено у назві роботи і є зайвим при формулюванні мети.

3. В розділах роботи здобувачем повно та змістовно опрацьовані усі завдання дослідження та отримані відповідні наукові результати, однак в загальних висновках не усі вони відображені належним чином, тобто строго у відповідності до визначених завдань. Також, доцільно було перелічити саме *просторово-планувальні особливості* організацій територій проведення зимових Олімпійських ігор, які були визначені в роботі.

4. Автором опрацьована значна кількість літературних джерел, здебільшого зарубіжних авторів (до 80 %). Доцільно було б залучити більше робіт вітчизняних авторів різних наукових сфер (соціології, економіки тощо), що теж займаються дослідженнями організації спортивних змагань світового рівня. Це посилило би також міждисциплінарний характер роботи.

5. Текстову частину роботи супроводжують змістовні та доцільні графічні авторські напрацювання. Однак дрібні пояснювальні надписи часом затрудняють сприйняття суті роботи.

У підсумку слід відзначити, що вище наведені зауваження та побажання не є визначальними і не зменшують загальну наукову новизну й практичну значимість результатів, отже не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи в цілому.

Загальний висновок

Грунтовний аналіз дисертації, представлені на розгляд, та опублікованих наукових праць Ковпака Володимира Юрійовича дає підстави стверджувати,

що мету, визначену у дослідженні, досягнуто і завдання роботи успішно виконано. Одержані наукові результати мають теоретичне і практичне значення для спеціальності 191 – «Архітектура та містобудування». Дисертація на тему: «Просторово-планувальна організація територій проведення зимових Олімпійських ігор» є самостійною, завершеною науковою працею, яка виконана на високому рівні та відповідає Наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 № 40 (із змінами) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (із змінами), а її автор – Ковпак Володимир Юрійович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 191 «Архітектура та містобудування».

Доктор архітектури, професорка кафедри
урбаністики та містобудування
Харківського національного університету
міського господарства
імені О. М. Бекетова

Ірина ДРЕВАЛЬ

Підпис Древаль І.В. засвідчую:

Ковпак